

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO LYGINAMOSIOS ANALIZĖS (KODAS VAK 3650) PROGRAMA

ĮVADAS

Programa skirta magistro studijoms: Teisės ir valdymo, Viešojo administravimo, Savivaldos institucijų vadybos, Mokesčių administravimo, Muitų administravimo studijų programų studentams.

Programoje išdėstytas teorinis viešojo administravimo lyginamosios analizės kursas suteiks magistrantams žinių apie viešojo administravimo teorijas, sąvokas, modelius, paradigmas, supažindins su lyginamosios analizės metodologijos ypatumais ir analizės procedūromis. Semestro metu magistrantai klausys teorinį kursą, rengs rašto darbus, pranešimus, bus organizuojamos diskusijos seminaruose, konkrečių situacijų, užduočių analizė akademinėse grupėse.

Programai skirta 4 kreditai (8 ECTS kreditai). Dieninėse studijose – 32 val. paskaitoms, 48 val. seminarams; neakivaizdinėms studijoms – 14 val. paskaitoms, 2 val. seminarams.

Kurso tikslas - supažindinti teisės ir valstybinio valdymo fakulteto magistrantus su viešojo administravimo principais, teorijomis, procesais, lyginamosios analizės uždaviniais ir procedūromis.

Studijų programoje numatyti tokie mokymo metodai: paskaitos, seminarai, rašto darbai. Egzaminas vertinamas 10 balų sistema.

Taikomas kaupiamasis vertinimo balas:

- už aktyvumą seminaruose – iki 40%,
- už egzamino laikymą – ne mažiau 60%.

1. Įžanginė paskaita

Kurso objektas ir tikslai. Viešojo administravimo genezė. Viešojo administravimo lyginamosios analizės specifika. Viešojo administravimo principai. Motyvacija viešajame administravime. Viešojo intereso samprata. Šaltinių ir literatūros apžvalga. Studijų metodai ir atsiskaitymo reikalavimai.

2. Viešojo administravimo turinio, principų, modelių konceptualizavimas

Viešojo sektoriaus sąvokų ir apibrėžimų išaiškinimas. Viešojo administravimo turinys. Viešojo sektoriaus išskyrimas, “demarkacijos problema”. Apibrėžimai pagal a) valdžios kriterijų, b) biudžetą, c) išteklių išdėstymą, d) viešąją gamybą. Viešojo sektoriaus dydžio klausimas. Viešųjų gėrybių prigimtis. Kolektyvinio veiksmo logika. Valstybės ir verslo ryšys. Demokratinės vertybės ir viešasis administravimas. Viešųjų institucijų ir privataus verslo administravimo skirtumai. Viešasis administravimas kaip profesinės veiklos laukas, kaip valstybės tarnyba ir profesija. Viešųjų institucijų veiklos turinio – veiklos funkcijos analizė. “Tradicinio” ir “naujojo” viešojo administravimo paradigmu genezės apžvalga.

3. Viešoji politika ir analizė viešajame sektoriuje

Šiuolaikinė viešosios politikos samprata. Viešosios politikos modelio pasirinkimas ir jo įvertinimas: a) demografinis modelis; b) inkrementalizmas; c) racionalaus pasirinkimo modelis; d) “šiukšliadėžės” modelis; e) viešojo pasirinkimo modeliai. Viešosios politikos formavimo samprata. Viešosios politikos ir viešojo administravimo sąveika, viešosios politikos lyginamosios analizės ir klasifikavimo galimybės. Viešosios politikos analizės raida. Viešosios politikos rūšių tipologija. Viešosios politikos elementų struktūrinė analizė: a) pažinimo ribos ir ydos; b) žinių ir galios santykis viešojoje politikoje; c) politinis verslo vaidmuo; d) socialinė, ekonominė ir politinė nelygybė. Viešosios politikos analizės procedūros: a) problemų struktūrizavimas (apibūdinimas); b) prognozavimas (numatymas); c) rekomendacijos (nurodymai); d) monitoringas (aprašymas); e) vertinimas. Viešosios politikos fazių ir procedūrų lyginamoji analizė: “žingsnis po žingsnio” metodas.

4. Viešasis administravimas ir socialiniai pokyčiai globaliame pasaulyje

Transformacijos ir globalizacijos procesų įtaka sprendimų priėmimui ir įgyvendinimui viešajame sektoriuje. Viešojo sektoriaus reformos logika: a) efektyvumas; b) lygybė; c) taupymas. Politinės ir ekonominės strategijos: decentralizavimas ir privatizavimas, viešojo sektoriaus išlaidų mažinimas. Naujų valdymo sistemų atsiradimas – vykstančių pokyčių pasekmė. *Ex ante* ir *ex post* valdymo modelių lyginamoji analizė. Viešojo administravimo sistemos integracijos į globalines erdves problemos. Demokratijos ir biurokratijos santykių kontekstas šiandienos sąlygomis.

5. Biurokratinio organizavimo patyrimo lyginamoji analizė

“Biurokratijos” ir “įstaigos” sąvokos. Biurokratinės struktūros ir personalo organizavimo modernioje visuomenėje lyginamoji analizė. Weber apie idealaus tipo biurokratiją: biurokratija kaip racionalumas. Weber “biurokratijos modelio” savybės: beasmenė valdžios struktūra, valdžios institucijų hierarchija, darbuotojų atranka pagal apibrėžtas taisykles, atlyginimas pagal aiškias sutartis, institucijos elgsenos disciplina ir kontrolė. Parsons: administracinio personalo ir specialistų atribojimas. Weber perspektyvos kritika: demokratinėms struktūroms būdingų iškrypimų analizė. Biurokratija kaip nelankstumas. Biurokratija kaip valdininkų valdžia. Biurokratija kaip chaosas. Biurokratija kaip perteklinė pasiūla. Biurokratija kaip dydžio maksimizavimas. Biurokratija kaip nekontroliavimas. Biurokratija kaip privatus pasirinkimas. Peters: konfliktas tarp politikų ir valdininkų. Biurokratijos ir demokratijos santykio lyginamųjų tyrimų duomenų apžvalga: biurokratijos vaidmuo demokratiškai įgyvendinant sprendimus. Biurokratijos struktūrų įvairovės priežastys ir analizė. Biurokratijos kontrolės galimybės: biurokratijos demokratinė kontrolė.

6. Viešasis administravimas ir demokratinės vertybės

Prezidentinis ir parlamentinis valdymas. Valdžių atribojimas: istorinis ir teisinis politinis aspektai. Parlamentinė demokratija su daugumos partija arba tvirta koalicija. Valdžių atribojimo principo ir demokratijos santykis. Trijų valdžios šakų funkcijos ir santykiai. Demokratiškų procesų vaidmuo ir poveikis administracinei valdžiai. Hofferbertt ir Wylensky: politika kaip epifenomenas. Administracinių institucijų teisėtumas. Piliečių vieta ir vaidmuo demokratiame administravime. Viešojo administravimo struktūrų atvirumas. Atstovaujamoji biurokratija. Demokratizavimo lygmenys valdyme.

7. Viešosios programos. Jų rengimo ir vertinimo metodologijos ypatumai

Viešosios programos ir jų turinys. Viešųjų programų analizės reikšmė. Programų ir projektų vertinimas politikos analizės metodologijoje. Specifinės vertinimo metodologijos charakteristikos: a) orientacija į vertės rodiklius; b) tikslų, rezultatų ir vertės sąveika bei tarpusavio priklausomybė; c) orientacija į dabarties ir praeities procesus; d) vertybių hierarchiniai skirtumai. Vertinimo rūšys: a) pseudoverdinimas; b) formalus vertinimas; c) teorinis sprendimo vertinimas. Viešųjų programų vertinimo kriterijai: a) techninis įgyvendinimas; b) politinė parama; c) ekonominės ir finansinės galimybės; d) administracinis veiksmingumas. Viešųjų programų ir projektų rengimo principų lyginamoji analizė. Ekspertų sistemų samprata. Ekspertų sistemos ir programų vertinimas viešojoje politikoje. Programų poveikio modeliavimo galimybės: a) tikslinis poveikis situacijai ar interesų grupei; b) bendrasis poveikis situacijoms ar interesų grupėms; c) tiesioginis poveikis aplinkai; d) tiesioginis poveikis išteklių valdymo efektyvumui; e) netiesioginis poveikis veiklos efektyvumui.

8. Sprendimų priėmimo viešosiose institucijose paradigms lyginamoji analizė

Aukščiausi vykdomosios valdžios organai ir sprendimų priėmimas. Valstybės vadovo kompetencija. Vyriausybės struktūra, kompetencija ir atsakomybė. Vykdomosios valdžios stiprinimo faktoriai demokratinėse valstybėse. Sprendimų priėmimas pagal organizacijų struktūrą ir valdymą: a) linijinė valdymo struktūra; b) funkcinė; c) linijinė-funkcinė; d) projektinė; e) matricinė. Sprendimų rengimas ir priėmimas, galimos alternatyvos. Sprendimų priėmimo kriterijai. Sprendimų priėmimo teorijų analizė. Politiniai sprendimai politikos procese. Racionalios, inkrementinės ir mišraus skanavimo teorijų analizė. Vertybės, įtakančios sprendimų modelių pasirinkimą. Sprendimai ir piliečių dalyvavimas.

9. Strateginio planavimo metodologijų lyginamoji analizė

Strateginio planavimo samprata. Strateginio planavimo rengimas, turinys, modelių įvairovė. Bryson: strateginio planavimo proceso struktūra ir fazės. Strateginio planavimo cikliškumo ir permanentiškumo aspektai įvairiuose strateginio planavimo modeliuose. Strateginio planavimo etapai: a) organizacijos išorinės ir vidinės aplinkos įvertinimas; b) institucijos misijos formulavimas; c) strateginių tikslų nustatymas; d) strateginio veiklos plano rengimas. Strateginio valdymo ypatybių analizė. Strateginis mąstymas. Organizacijų aplinkos analizės kontekstas strateginio planavimo procese.

10. Žmogiškųjų išteklių vadybos viešajame sektoriuje strategijų metodologinė įvairovė

Žmogiškųjų išteklių vadybos esmė, turinys ir vaidmuo organizacijoje. Pagrindinės žmogiškųjų išteklių vadybos viešajame administravime funkcijos. Konfliktų valdymas. Vertybių įtaka žmogiškųjų išteklių vadybai viešajame sektoriuje. Žmogiškųjų išteklių programų rengimo ypatumai. Žmogiškųjų išteklių vadybininkų atsakomybės traktavimų įvairovė. Viešųjų institucijų efektyvumas ir žmogiškųjų išteklių poreikio planavimas. Žmogiškųjų išteklių planavimo efektyvumo faktoriai. Aplinkos monitoringas: a) ekonominis; b) technologinis; c) socialinis; d) demografinis. Žmogiškųjų išteklių vadybos išorinės ir vidinės aplinkos analizės modeliavimas. Personalo mokymo ir lavinimo strategijų modelių analizė. Valstybės tarnautojų mokymas. Darbuotojų pažinimo ir motyvavimo poreikių išaiškinimo metodologija. Žmogiškųjų išteklių vadybos formos ir metodai: a) paieška; b) atrankos procesas; c) priėmimo į darbą strategija; d) adaptavimas ir atestavimas; e) mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas; f) karjeros planavimas, tobulinimo programos; g) darbuotojų motyvavimas; h) atleidimas iš darbo. Svarbiausios šiuolaikinės žmonių išteklių vadybos problemos. Darbo santykių reguliavimas, kompensavimo sistemos viešajame sektoriuje, personalo etinės problemos.

11. Viešojo administravimo efektyvumo struktūrinė analizė

Viešųjų institucijų veiklos efektyvumo sampratos įvairovė. Viešojo sektoriaus efektyvumo ir permanentinių reformų sąveika. Produktyvumo matavimo aspektai. Produktyvumo, veiksmingumo terminų matai: produktyvumas kaip vidinis efektyvumas, ir veiksmingumas kaip išorinis efektyvumas. Viešojo sektoriaus veiklos modernizavimo modelių analizė. Efektyvumo proceso monitoringo galimybės. Pagrindinės efektyvumo elementų grupės: a) informacinė; b) socialinė; c) technologinė; d) vadybinė. Efektyvumo elementų, faktorių reitingavimas. Administracinis kūrybingumas ir vadybinės inovacijos efektyvumo struktūroje. Viešųjų paslaugų kokybės ir efektyvumo santykis. Viešojo sektoriaus veiklos efektyvumo augimo galimybės.

12. Modernių viešojo administravimo krypčių lyginamoji analizė

Naujojo viešojo valdymo ištakos. Valdžios reformos principai kaip naujo valstybinio valdymo esmė. Pollitt: pagrindinės viešojo valdymo idėjos. Naujojo viešojo valdymo ribotumai. Naujasis teoretikų vaidmuo. Aktualios viešojo administravimo teorijos problemos: prioritetų suformavimas kaip esminė viešojo administravimo teorijos plėtojimo sąlyga. Struktūrinės ir institucinės viešojo administravimo teorijos problemos. Visuomeninės aplinkos, pokyčių, konfliktų ir paradoksų vieta viešojo administravimo raidoje. Pokyčių viešajame sektoriuje priežastys. Administracinių pertvarkymų ciklai. Demokratizavimo tendencijos moderniam viešajame administravime. Vadybos ir administravimo inovacijų ir naujų technologijų vaidmuo globaliame pasaulyje. Viešojo administravimo tendencijos Centrinėje ir Rytų Europoje.

SUDERINTA
Mykolo Romerio universiteto
Viešojo administravimo fakulteto Viešojo administravimo
katedros 2006 m. birželio 12 d.
susirinkimo protokolu Nr. 1VAK-5

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Specialioji literatūra:

1. Lane J. E. Viešasis sektorius. Vilnius, Margi raštai, 2001.
2. Simon H. A. Administracinė elgsena. Vilnius, Knygiai, 2003.
3. Viešasis administravimas. Ats. red. A. Raipa, Kaunas, Technologija, 2001.
4. Viešojo administravimo efektyvumas. Kaunas, Technologija, 2001
5. Denhardt R. Viešųjų organizacijų teorijos. Vilnius, Algarvė, 2001.
6. Parsons W. Viešojo politika. Vilnius, Eugrimas, 2001.
7. Lindblom Ch., Woodhouse E. Politikos formavimo procesas. Vilnius, Algarvė, 1999.
8. Bendruomeniškumas ir savivalda. Kaunas, Spauda, 2000.
9. Pilietinė visuomenė ir viešojo valdžia. Kaunas, Technologija, 2001.
10. Viešųjų institucijų valdymas. Kaunas, Technologija, 1999.
11. Valdininko knyga. Kaunas, Technologija, 1997.
12. Šiuolaikinė valstybė. Kaunas, Technologija, 1999.
13. Vadyba Lietuvoje. Vilnius, 1999.
14. Vietos savivalda Lietuvoje. Lietuvos informacijos institutas, 1998.
15. Perry J. L. (Ed). Handbook of Public Administration. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1996.
16. Moore M. H. Creating Public Value. Massachusetts: Harvard University Press, 1997.
17. McKeivitt D., Lawton A. Public Sector Management. London: The Open university, Sage Publications, 1998.
18. Rosenbloom D. H. Public Administration: Understanding Management, Politics, and Law in the Public Sector. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc., 1998.
19. Davies H. T. O., Nutley S. M., Smith P. C. (Eds) What Works? Evidence-Based Policy and Practice in Public Services. Bristol: The Policy Press, 2000.
20. Frederickson G. H., Johnston J. M. Public Management Reform and Innovation. Tuscaloosa and London: The University of Alabama Press, 1999.

Publikacijos/pranešimai:

1. Jančiauskas E., Rekerta K. Vidinis vyriausybinių institucijų veiklos koordinavimas strateginio planavimo procese. Vilnius, Lietuvos Teisės universiteto leidykla, 2001.
2. Jasaitis E. Skaitinių rinkinys. Viešojo administravimo katedra, KTU, Technologija, 1998.
3. Jucevičius R. Strateginis organizacijų vystymas. Kaunas, Technologija, 1996.
4. Palidauskaitė J. Viešojo administravimo etika. Kaunas, Technologija, 2001.
5. Puškorius S. Viešasis administravimas kuriant informacinę (pilietinę) visuomenę (vadybinis aspektas). Vilnius, Lietuvos Teisės universiteto leidykla. 2000.
6. Raipa A. Viešojo administravimo efektyvumas//Ekonomika ir vadyba, 2, 2000.
7. Raipa A. Socialiniai pokyčiai ir modernus viešasis administravimas//Filosofija, Sociologija, 2, 2001.
8. Raipa A. Biurokratija ir demokratinė visuomenė. Sociologija//Kaunas, Technologija, 1997.
9. Raipa A. Ekspertų sistemos ir viešųjų programų vertinimas//Politologija, 1, Vilnius, 2000.
10. Sakalas A. V.Šilingienė. Personalo valdymas. Vilnius, 2000.
11. Stačiokas R. Bendrieji vietos savivaldos teorijos principai//Savivaldybė. 1995 Nr..7-13.
12. Zeigler H. Politinė bendruomenė. Kaunas. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 1993.

Periodiniai leidiniai:

Viešojo politika ir administravimas (periodinis leidinys)

Norminė medžiaga:**Lietuvos Respublikos įstatymai:**

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Vilnius. 1992.
2. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas//Valstybės žinios. 1999. Nr. 60-1945.
3. Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas//Valstybės žinios. 1999. Nr. 66-2130, Nr. 105.

Interneto svetainės:

1. Lietuvos Respublikos Seimas <http://www.lrs.lt>
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė <http://www.lrv.lt>
3. Viešoji politika ir administravimas http://www.ltu.lt/frames/leidyba_mokslo_leid.htm